

skinnare fri, kvitt, ledig och lös för arv efter h. Birgitta Gregers skinnares.- Den 20 december 1546 omtalas Gamla Myntet här. Den 2 december 1566 lät h. Margareta, Jost myntmästares änka, uppbjuda sitt hus på Svartmangatan, som fordom kallades Gamla Myntet. Den 13 januari 1567 upplät Hans Höijer, myntmästare hos konungen, med samtycke av sin syster och styvmoder till mäster Gilius byssegjutare (? identisk med myntmästaren Gilius, omnämnd i riksregistr. 1576 20/9) ett stenhus med ett fritt gårdsrum innanför på Svartmangatan mellan Gerlag van Empdens hus och Rasmus Ludvigssons hus, vilket fordom kallades Gamla Myntet. Priset var 2000 mark.

Då den 25 sept. 1620 grannhuset på norra sidan försäljes, omtalas även denna södra egendom och kallas Jesper Mattsson Kruus' hus. Se nedan.

Jag övergår nu till den norra delen av nuv. n:r 6 Svartmangatan. Här tycks ha befunnit sig det hus, som 1548 6/8, 1567 3/1 kallas Gerlag van Empdens hus, och 1597 14/10 det hus, som Gerlag van Empden fordom ägde. I skotteboken finns han skriven här 1545-60. Utom dottern Anna, som blev gift med den bekante Skeppar Olof Eriksson rådman i dennes 2:a äktenskap, hade Gerlach van Emden ännu en dotter. En som till henne var Didrick Hansson, och han blev efter Gerlachs död ägare av fastigheten här, upptages i skotteboken 1595-98. Efter 1:a uppbud 1613 1/3 och 1619 12/4 sålde bygaren i Stockholms norra förstad Didrik Hansson den 25 september 1620 till välborne Jesper Mattsson Kruus till Harvik och Jorkis, riksråd och riksskattemästare, ett korsverkshus med gårdsrum på Svartmangatan mellan den välborne herrens eget hus och Didrik Bökmans arvingars hus. Priset var 450 daler (var och en värd 32 öre).

Rörande skeppar Olofs släkt se nedanstående tabell.

Erik g. m. h. Malin

skeppar Olof Eriksson rådman

Ingrid

g. 1:o m. obekant.

2:o m. Anna Gerlachsdotter
van Embden

(dotter till G.v.E. och h. Mechtild)¹⁾

1. Anna Olofsdotter
g.m. Erik Jakobsson
rådman 2)

1. Karin Olofsdotter
+ före 1550 28/4
g.m. Hans Olsson
guldsmed

1. Brita Olofsdotter
g.m. Olof Eriksson
Tröbo(?)

2. Malin
Olofsdot-
ter

g. 1:o) Erik
Olsson

2:o) Anders
Hansson

3:o) Gynte
Olofsson

2. Elin Olofsdotter

g. 1:o) m. Hans Höljer

2:o) m. Hans Andersson
rådman.

2. Erius Olai Skepperus kh

g.m. Karin Persdotter Rask

Benjamin

Olof

Gynte

Erik

Malin

g. 1:o) m. Wolfgang Petzold

2:o) m. Johan Stalenius

1) 1524 19/12 upplät h. Ursula åt Gerleck van Embden arvet efter sin dotter; således hette h. Mechtilds moder Ursula; 1527 30/3 beslöts, att h. Ursula skulle ge Birger 5 mark och Gerlech 3 mark. Möjligen var h. Ursula g.m. Håkan Skofot. Man skulle då ha:

/Håkan Skofot g.m./? Ursula

Mechtild g.m. Gerlag van Embden

Anna Gerlachsd. , dotter g.m. Hans
g.m. Olof Eriks-
son. Didrik Hansson
(Se ovan)

2) E.J. hade sönerna Anders och Jakob, den förre icke med Anna Olofsdotter.

g. 1:o) före 1548 4/6 med Margareta (änka efter Brandt Gotschalksson), hon + före 1549 9/10
 2:o) m. Margareta Haraldsdotter i hennes 1:a äktenskap (omgift med Nils Hansson Brask borgmästare)

Emerentia Hansdotter, levde 1560, g. 1:o) m. Peder, 2:o) m. Staffan Sasse + omkr. 1559

Gunhild Federsdotter g. 1:o) m. Joen Eriksson
 2:o) m. Melcher Volger i dennes 2:a gifte (levde 1584 8/12)

Margareta Joens-
 dotter
 g. 1:o) m. Anders Larsson kungl. köpman
 2:o) m. Jakob Bagge amiral

2. Marina Melchers-
 dotter
 oförlovad 1598 4/7, levde 1644 21/8, g. m. Johan Bökman (broder t. Didrik)

Judit Johansd. Bökman
 g. 1617 30/12 m. Ferulfsson fr. Västerås

2. Bertil Melchers-
 son
 Gunilla B:sdotter
 Volger + 1644 före 11/2 g. 1:o) före 1619 21/7 m. Claes Feuerbom + 1628 16/5
 2:o) 1629 m. Tomas Johann Eijse

Mickel Olcfsson, begraven 1615 8/6, g. m. Anna Simonsdotter
 Marina Mickelsdotter

1. Johan Feuerbom
 2. Emerentia T:d. Eijse
 g. 1654 m. Baltzar Rokes (Rochus) klädeskrivare i dennes 2:a gifte / se längst ned i vänstra hörnet /.

Beata Didriksdott. Johan Bökman Unge
 g. 1611 m. Märten Weiwetzer Rosenstierna (omg. 1635 4/8 m. Elsa Oxehufvud).

Emerentia g. 1646 5/7
 m. Salomon Persson Carolistadius

1. Agneta Andersdot-
 ter g. 1609 5/11 m. Reinhold Bökman, som levde änklings 1652.

1. Lars Andersson, begravs 1635 28/3, g. 1619 29/12 m. Brita Olcfsdotter

1. Anna Andersdot-
 ter g. m. Hindrik Karfman, levde änklings 1652

Hindrich, Kasper
 Bökman g. 2:o) 1639 24/2 m. Baltzar Rochus i hans 1:a gifte (2:a gången g. 1654 m. Emerentia Tomasd. Eijse, 3:e g. 1655 20/10 m. Anna Pedersd. Elix). (dotter till Judits moders kusin)

Till föregående släkttavla över borgmästaren Hans Gammels närmaste efterkommande kan nämnas följande.

Jonas Gammal fr. Stockholm, stud. i Rostock 1552 i augusti.

Lasse Gammal var skriven i inre kvarteret åren 1550-60.

Michael Gammal fr. Nyköping, stud. i Leipzig 1541, register där 1547 9/12.

Per Gammal var skriven i inre kvarteret 1558-60, möjligen identisk med Per skrivare, som finnes här 1555-57.

Nicolas Braske, stud. i Rostock 1548 i december.

Hindrich Myrman, troligen den med Maria Andersdotter gifte, besatt eget hus i trakten av Järntorget år 1620.

Johan Myrman, med pigan 3 personer, skriven i slutet av västra kvarteret år 1652.

Enl. vad hovbokbindare Arvid Hedberg visat i sin ytterst värdefulla undersökning rörande bokbindare i Sverige 1500-1630 (i Pro Novitate II), betecknade ordet Bökman i ett par fall detsamma som bokbindare och var således ej från början ett vanligt släktnamn. Utom de båda personer, han omtalar, torde ännu några till kunna anföras (se nedan min uppsats om bokbindare i Stockholm i ett senare band). Hedberg omtalar i nysnämnda arbete (§.174), att guldsmeden Anders Düsterbach, förmodligen son till bokbindaren Hans Düsterbach, var broder till D(idrik) Bökman, vilket tyder på att bökman även här skulle betyda bokbindare. Huruvida Johan och Didrik voro bokbindare eller endast brukat namnet Bökman som släktnamn, vill jag låta vara osagt; säkert är, att namnet i en senare tid var ett vanligt släktnamn.

Litzle Emil Jonsson ① g.m. Elin (levde 1538)

Elin g. 1:o)m. Clouf, 2:o)m. Matts Leurensson rådmän
(Rådsmatr. sid. 20) ②

1. Hans Olsson skräddare rådmän (Rådsm. sid. 129) g. 1:o)m. Margit (se tänkeb. 1512 13/12), 2:o)m. Birgitta 1. Anna Olofsdotter
(i hennes 2:a gifte), g.m. Lukas kock.

1 son. 1. dotter 1. Kirstin 1. Karin 2. Åletta g. 1:o) 2. Henrik skräddare i Lybeck 2. Anna Hensdotter
omkr. 1540 m. Peder Nilsson borgmästare i Lybeck 1612 6/3 g. 1:o) g.m. Margit 1556
1554 9/4 2:o) m. Jören Benniche ③ mästare, † före 1597
† omkr. 1589

Arend
Elin i Kalmar
Lars Kråka
fr. Kalmar

2. Hans skräddare 2. Gerd skräddare
dare i Lybeck 1556 1556 14/12

m. Paul van Ytterrecht ④ 2:o) m.
Hans Hille ⑤
3:o) före 1597
19/9 m. Jakob Eriksson ⑥

1. Nils Persson († 1592) , ytterligare tre barn

Hans Nilsson Valentin Nilsson
Benniche, † 1638 rådmän, om
1639 borgmästare g. 1:o) m. m. hans giften m. m.
m. Brita Karlsdotter, 2:o) m. se Rådsmatrikeln.
Sigrid Berchel. Se Rådsmatrikeln

1. Åletta Paukadotter 1. Elsa Pauvalsdotter 2. Hans Hille 2. Jakob Hille
† före 1581 g.m. Dankwardt Stywer † före 1597 19/9 g. 1:o) m. † bekant 1615 15/10
28/1 g.m. Anders Larsson († kungl. son m. jungfru Malin Murtensdotter
köpman i hans 1:a gifte 3:o) 1631 22/5
1:a gifte m. Anna Eriksdotter († 1682)
se Rådsmatrikeln

Karin g.m. Erik Eriksson
bokhållare vid Loppaberget.

Noter till tabellen över Litzle Clemits närmaste efterkommande.

- 1 Litzle Clemit kallas 1504 1/6 måg till Nils Andersson.
- 2 Matts Laurenssohn möjligen son till Lasse Tordsson guldsmed och h. Margit, omgift med Nils Persson guldsmed rådmän.
- 3 Giftermälet ägde rum före 1587 26/8, och den 3 (1 4) mars 1590 begrovs Jören Benicke. Han var dock död långt tidigare, ty redan 1589 förekommer i skotteboken hustru Aletha Jöran Benickes; han dog mellan det att namnen i skotteböckerna för 1588 och 1589 utskrevos. Hans uppgift i tänkeboken 1591 14/4, att han var skyldig Henrik Benicke 500 daler, som han lånat för att uppehålla källaren med från år 1580, måste sål. vara inskriven efter hans död, ty annan person kan ej avses.
- 4 P.v.Y. son till Hinrik v. Y. ¹⁵³⁸ (+ mellan 13/10 och 1548 23/4) och hans hustru Elsebe (se min uppsats i Språk och Stil 1921, Forfader III).
- 5 H.H. måg i annat gifte till h. Ingeborg, Severin Jutes änka. Severin Jutes första svärfader var Ragvald i Kornhamn (fader till Tomas Rawalsson och svärfader till Peder skraddare); hans andre svärfader var Peder Andersson. Severin Jutes änka var förut g.m. Lasse skrivare. Hans Hille, som var härbergerare 1544, + före 1579 22/4.
- 6 J.E. omgift med h. Karin Henrik Perssons, måhända identisk med den J.E., som 1611 6/1 gifte sig med Karin Andersdotter.
- 7 1576 7/6 kungl. fullmakt för Anders Larsson, kungl. maj:ts köpman i Stockholm att vara utan skatt.
- 8 Detta var hennes 3:e gifte; hon var 1:o) g.m. Jakob Klerck guldsmed, 2:o) 1617 2/3 m. Jochim von der Fecht.
- 9 Förekommer sista gången i skotteboken 1557, hustrun 1558.

N:r 4 Svartmangatan.

Den 26 maj 1460 upplät rådmannen Ladewich (Ludvig) kock till Kerstin skräddare ett stenhus med grund och halv källarehals på Svartmangatan i hörnet av Stortorget näst östan det stenhus på hörnet "syndhan fore then tomt som Hans Helmholt nu bygger". Beskrivningen på läget är, som synes, ganska dålig, och man kan ej vara fullt säker på om denna tomt eller den närmaste norr därom kan avses.

I början av 1500-talet eller slutet av 1400-talet var Hans guldsmed ägare. Den 7 aug. 1514 upplät han och hans hustru Valborg till Hans Andersson skomakare ett stenhus och liggande grund sunnan före hörnhuset på högra handen, då man går från Stortorget till Svartbrädklostret, vilket hus såldes med välvd källare, stuga, 3 vindar och 4 fria murar. Priset var 400 mark. I skotteboken finns Hans Andersson skomakare upptagen här från och med år 1505, vilket dock ej nödvändigt behöver tolkas som om han då varit ägare, han kunde givetvis ha bott i egendomen ändå.

Omkring år 1533 (sid. 22 & 23 i den förlorade tänkeboken) upplät herr Jakob i Åbo till Erik pungemakare ett stenhus på Svartmangatan. Den 6 aug. 1548 fick Erik pungemakare efter sin hustru ärva det stenhus, som han ägde näst ovanför Gerlag van Empdens hus. År 1551 var han död, och hans arvinge upplät den 8 aug. d.å. på sin hustrus (= Eriks systers) vägnar arvet till Erik pungemakares änka, h. Ingrid. I skotteboken finns Erik pungemakare 1545-51, sedan hustrun till och med år 1557.

Möjligen kom huset sedan till Clemet Hansson och hans hustru Karin samt därefter till sonen Ivar Clementsson, åtminstone delvis. Ty den 1 juni 1591 upplät kungl. maj:ts trotjänare Ivar Clementsson till hustru Anna, skeppar Olofs änka, hälften i ett stenhus på västra sidan av Svartmangatan mellan salig Gerlag van Empdens samt Ivar Clementssons och hans broders Måns Clementssons stenhus. Detta halva stenhus hade Ivar Clementsson köpt av h. Margareta Lasse Dalboes för 200 daler. Samtidigt hade Mickel Olsson, fullmäktig av Jöns Persson och Margareta Persdotter samt deras halvsysters mågar Amund i Nybbele, Lasse Mickelsson i Hallinge i Slem socken, och deras hustrurs syster Anna Eriksdotter, levererat den andra hälften, som de ärvt efter sin moder hustru Margit, till hustru Anna skeppar Olofs. Priset var även här 200 daler.

Den 17 okt. förrättades arvskifte efter h. Anna Gerlefsdotter, sal. skeppar Olofs änka, i närvaro av sonen mäster Erik Olai, stadens kyrkoherde; mågen Gynte Olsson borgmästare och dennes hustru Malin Olofsdotter samt den sistnämndas syster hustru Elin Hans Anderssons. Härvid överenskoms, att mäster Erik Olai skulle på sin lott få ett stenhus med gårdsrum på Svartmangatan näst intill det hus, som Gerlef van Änden ägde, samt den egendom, som de ärvt enligt brevet mellan h. Anna och hennes systerson Didrich Hansson, vilket allt tillsammans var skattat till 600 daler. De övriga fingo i stället dels kontanta penningbelopp, dels andra fastigheter.

Redan den 5 mars 1599 utfärdades fastebrev på pergament, varigenom mäster Erik Olai Skepperus, kyrkoherde i staden, upplät till hustru Gunnild Petersdotter, Melcher Volgers änka, ett stenhus, del av korsverks-
huset intill grunden, gårdsrummet, med allt tillbehör och de brev, som
och
voro gjorda mellan salig h. Anna skeppar Olofs systersonen Didrich Hansson. Läget var på västra sidan av Svartmangatan mellan Didrik Hanssons och Måns Olemetssons hus mot Stora torget. Detta hus fick nu hustru Gunnild i vederlag för ett annat stenhus med grund på samma gatas västra sida i hörnet utmed Finska (= Tyska) kyrkan näst intill mäster Eriks hus, vilket med gårdsrummet försträckte sig in till mäster Hans Kloetz(?) hus och h. Kirstins, Nils Larssons änkas, hus. Men eftersom förstnämnda hus icke tillfyllest gjorde mot den fasta egendomen, som mäster Erik bekom, av h. Gunnild, betalade han 400 daler.

Den 21 juli 1619 förrättades arvskifte efter sal. hustru Gunnilla (Pedersdotter) Melcher Volgers mellan hennes barn och barnbarn, vilka voro: Johan Bökman på hans hustrus (Marina Melchersdotters) vägnar, Mar-
^{Marike}then Weivetz på hans hustrus (Beata Didriksdotters), hennes bröders, Melchers och Johan Bökman unges, vägnar, Reinhold Bökman på hans hustrus, Henrik Myrman på hans hustrus, Henrik karkman på hans hustrus vägnar samt Lars Andersson och Anders Andersson (deras broder sal. Anders Larssons barn), Claes Firbom på sin hustrus och hennes bröders, Melcher Volgers, vägnar. Arvskiftet rörde ett stenhus på Svartmangatan, där Frans skräddare bodde, ett stenhus därnäst på södra sidan, hälften i det hus, där Hindrich Myrman bodde, gården Rörstrand med tegelladan och väder-

kvarnen. Samtidigt skänktes till Storkyrkan en silverslida om 23 lod, till Tyska kyrkan ett stop om 16 lod och till Solna kyrka en bågare om $19\frac{1}{2}$ lod o.s.v.

Huset kallas 1620 25/9 för Dirich Bökmans arvingars hus, möjligen samma som 1620 12/8 uppbjöds 1:a gången som Didrik Hanssons hus vid Stortorget, nämligen om Didrik Hansson och Didrik Bökman voro identiska. Den sisinämnde var antagligen son till Hans Dysterbach bokbindare.

N:r 2 Svartmangatan.

Den 7 nov. 1457 upplät Olof Tröbo tomt med bodarne på mot Stortorget. Längden från hustru Belas stenhus och in till Svartmangatan (d.v.s. på norra sidan mot torget) var 23 gamla alnar och bredden (d.v.s. tomtens östra sida mot Svartmangatan) var $8\frac{1}{4}$ gammal aln. Priset var 100 mark gällande över allt Uppland. Den nye ägaren benämnes Truls Hakes barn, och som förmyndare uppgivas Hans Helmholt och Heyne Frome. Den 26 maj 1460 omtalas, att Hans Helmholt höll på att bebygga tomten här.

I ett brev av 1503 13/11 omtalas sal. Knut Frises hus på nordvästra hörnet vid Stortorget, ur vilket Helgeandshuset skulle få en årlig ränta av 5 mark som ingift för Märten skrivares änka, h. Birgitta (se ovan under n:r 10 Svartmangatan). Måhända avses här det västra hörnhuset av Svartmangatan och Stortorget. Knut Frisse förekommer även 1495 8/8, då han gjorde testamente med sin hustru Anna.

Tänkeboken för 1505 24/11 innehåller arvskiftet efter Martin Ulfsson mellan änkan, h. Elzebe, sonen Per Martinsson och styvsonen herr Tomas Henrici, prebendat i Storkyrkan. Av dessa fick Peder Martinsson på sin lott huset vid Stortorget mot det att han eller hans förmyndare skulle giva 5 mark till en evig mässa årligen. Vidare fingo han och halvbrodern var sitt hus i Martin Lindorms gränd. I skotteboken för 1501-04 upptages Martin Ulfsson å Fiskastranden och året därpå hans hustru. Per Martinsson omtalas som ägare av huset 1515 17/12, 1516 27/2 (då rådmannen Olof Hansson fick lov att hyra det hus vid torget, som Per Mortensson pantsatt åt honom), 1516 7/4 (då samme Olof Hansson fick rätt att sätta in i huset, som han hade i pant av Per Mortensson, vem han ville).

Den 18 mars 1517 upplät Per Mortensson till Paul skinnare ett sitt stenhus vid Stortorget i hörnet på höger hand, då man går in på Svartmangatan, med 2 källare, 3 bodar, stuga, vind och våningar, 4 fria murar etc. Priset var 530 mark.

Av okänd anledning lade Gustaf Vasa beslag på fastigheten och skänkte den åt riddaren Peder Hård vid något tillfälle före 1525 30/11. Som dennes hus förekommer egendomen t.ex. 1531 19/12, 1533 17/12.

När huset omtalas 1576 20/8, kallas det Jakob Turessons. Emellertid förefaller det som om det då eller kanske tidigare tillhört Clemt Hansson och hans hustru Karin. Den 1 juni 1591 förekommer det under namn av Ivar Clemtssons och hans broder Måns Clemtssons hus; Ivar och Måns voro söner till Clemt Hansson. Den 5 mars 1599 betecknas huset som Måns Clemtssons hus. Den 17 januari 1624 uppbjöds 1:a gången välborne Måns Clemtssons hus på Svartmangatan, och den 10 september upplät välb. Måns Clemtsson på Vårby till Abraham Cabeliou kamrerare ett litet stenhus på Svartmangatan näst Joen Tomassons hus vid Stora torget. Priset var 775 daler (1 daler = 32 öre).

Till västra sidan av Svartmangatans norra del torde även höra följande handlingar, som anföras i kronologisk följd.

1483 16/6. Clemt Bengtsson upplät åt Gerd lungmakare ett hus på Svartmangatan, på västra sidan, som man går från Stortorget till Svartbrödraklostret.

1484 9/11. Peder skräddares änka, h. Katarina, upplät åt Peder Prysse ett stenhus på Svartmangatan på högra handen, då man går från Stortorget till klostret. Priset var 160 mark (se ovan under n:r 6 Svartmangatan).

1495 24/10. Gerdt lungmakare har på sin sotsäng avdelat från sin hustru åt sina barn Jakob överskärare och Hans Brabender 170 mark vardera samt dessutom åt den sistnämnda 7 silverskedar om tillsammans 3 mark 4 lod lödigt silver. Hustrun fick allt lösöret i huset, verktyg m.m.

1616 21/10. Halvar Halvarðszon guldsmedsmästersven uppbjöd sitt hus på Svartmangatan 1:a gången.

1619 17/4. Axel Hansson, kungl. hovrättsassessor, sade, att han

för någon tid sedan hade köpt ett hus på Svartmangatan, och eftersom han ej kunde förlika sig med sin granne Tomas Widich om den portgång, som befann sig mellan bäggederas hus, begärde han gode män. Vidare visade Axel Hansson brev på att han köpt sitt hus av Halvard guldsmeds arvingar. Av första brevet syntes, att både gången och gårdsrummet på den tiden hört till och till Tomas Widich. Men efter Söfving Jönsson guldsmeds död, som ägde båda husen, delades de genom arv mellan Söverin guldsmeds dotter och hennes styvmoder så, att de bodde i var sitt hus och brukade gången tillsammans o.s.v. Beslutet blev, att båda skulle bruka gången.

1621 20/8. Petter Kämpé guldsmed som ombud för Halvar Halvarsson och hans medarvingar upplät till Axel Hansson, kunglig hovrättsassessor, ett hus på Svartmangatan näst intill Tomas Widichs hus. Priset var 720 daler.

1626 6/3. Uppbjöds 1:a gången herr Erik Bjelkes a brända hus vid Tyska kyrkan. (Kan här möjligen avses det hus, som låg på platsen för nuv. n:r 11 Kindstugatan, se nedan?)

1634 21/7. Uppbjöds 1:a gången Jesper Dampes hus på Svartmangatan.

1643 10/7. Uppbjöds 1:a gången Jören Patkuls hus på Svartmangatan.

3. Svartmangatans östra sida. från Kindstugatan till Stortorget.

N:r 15 Svartmangatan, n:r 18 Kindstugatan.

Som äldste kände ägare får man anse Brand guldsmed, vilken var död 1415 13/12. Hans arvinge, Lambrekt guldsmed, sålde då, med samtycke av Ernst guldsmed, till Uppsala domkyrka denna hörntomt för 150 mark penningar (8 sådana = 1 mark lödig). Då måtten uppgavos till 16 alnar i bredd och 44 i längd, är tydligt, att här var fråga om en avsevärt större fastighet; inte enbart att tomten för grannegendomen, n:r 16 vid Kindstugatan, hörde till utan kanske även en del av n:r 13 Svartmangatan. Vid uppgörelsen 1415 hade Ernst guldsmed förbehållit sig lösningsrätt, varav han dock ej tycks ha personligen begagnat sig, eftersom egendomen 1437 26/5 av domkapitlet uppläts till Tideke Östervik guldsmed. De härvid preciserade måtten, 37 $\frac{1}{2}$ aln utmed Kindstugatan med fritt dropprum, bredd framme vid stera gatan (= Svartmangatan) 13 alnar samt 10 $\frac{1}{2}$ aln vid östra änden, visa god överensstämmelse med ovan angivna Villkoren,

voro, att Tideke årligen skulle betala domkyrkan 3 mark såsom "tomptelegha" och dessutom en gång för alla för träbyggningen 50 m. svenska pengar ($8\frac{1}{2}$ mark = 1 lödig). Jämföra vi priserna, finna vi även här en tämligen god överensstämmelse. Rentligen var det alltså endast fråga om en arrendering, som Tideke Östervik och hans hustru Kristina gjorde enl. perg.-brevet 1437 25/5. Tideke hade gården kvar ännu 1439 21/11, troligen ännu längre. Från honom gick fastigheten, nr 16 Kindstugatan fortfarande inräknad, till välbördige Nils Mangsson i Biskopstuna, som 1482 30/10 sålde till Jakob guldsmed ett stenhus här med grund, "kellarom och bodhom tomt ok träbygning meth alles thes tilagom" för 380 mark stockh. på villkor att lösa och kvittera Nils Mangsson den årliga ränta, som S:t Erik (så kallades Uppsala domkyrka stundom efter högaltaret) i Uppsala hade i en stenbod under huset, vilken utgjorde 3 marker årligen. Här hade man sål. förvandlat arrendeavgiften för tomt till en årlig ränta å inteckning i en stenbod. Stenhusets längd var 19 alnar, bredd 15 och längden av träbyggnaden 29 alnar, bredd $17\frac{3}{4}$ aln.

Jakob guldsmed, som förekommer i skotteboken i början av 1500-talet, återfinnes sista gången 1503 (utan skatt), varför är troligt, att han då upphört att vara ägare, vare sig nu att han sålt egendomen eller avlidit. Säkert är, att hans efterträdare, skeppare Olof Olsson, redan 1504 upptages här, ehuru utan skatt, och sedan står kvar till och med år 1509, då denna svit av skotteböckerna upphör. Den 27 april 1506 omtalas också huset under namn av skeppar Olof Olssons hus.

Olof Olsson dog före 1510 2/12, då arvskifte förrättades. Änkan, h. Kristina, sålde 1512 14/6 för 800 m. stockh. till Laurens Tordsson guldsmed denna egendom, som då anges bestå av stenhus med grund, två källare, två stenbodar, vind och 4 fria murar på alla sidor, jämte en trästuga med en stenbod under liggande nedanför samt ett stall innanför porten i gården för samma stenhus.

Lasse Tordsson dog 1518, varefter arvskifte gjordes 1527 13/5 mellan änkan, h. Margit, då omgift med Nils guldsmed, och omyndiga sonen Mattes Laurensson samt mågen Martin guldsmed. Vilken, som närmast blivit ägare av fastigheten, framgår ej av urkunderna; säkert är, att Mat-

tes Laurens ägde den på 1540-talet. År 1544 d. 31 mars^{x)} upplät han till Laurens Fruchtenicht bardskärare detta sitt fäderne- och modernehus mellan Markus skräddares hus och Kindhestegatan med dess 4 fria murar samt träbyggning intill Klemet kocks stenus med gårdsrummet innanför intill Nils guldsmeds gårdsrum. Längden vid gatan var 20 alnar, bredden från gatan in till Nils guldsmeds gårdsrum $19 \frac{1}{2}$ aln. De mindre måtten nu tyda på att den ursprungliga egendomen ej längre var odelad - måhända hade Nils guldsmed fått en del vid uppgörelsen 1527.

Ungefär samma mått, som sist anfördes, förekomma 1579 30/4, då köparens son, Daniel Fruchtenicht, med samtycke av sin halvsyster, Margareta Reinholdsdotter, sålde fastigheten till Tomas Björnsson, varvid dock längden från gatan till Nils guldsmeds hus angavs till $18 \frac{1}{2}$ aln. Priset var 8000 mark. Vid arvskiftet efter honom 1583 23/9 fick änkan, hustru Anna Henriksdotter, på sin del bl.a. det stora stenhuset på Kindstugatan uppskattat till 1000 daler. Tomas Björnssons hustru upptages i skotteboken 1583-90.

Om nu änkan gift om sig med Erik Pedersson eller denne på annat sätt kommit i besittning av egendomen, är ovisst. Det enda, jag påträffat härom, är att sal. Erik Pederssons arvingar 1604 20/6 uppläto till Matts Pedersson källaresven på Stockholms slott sin del i ett stenhus och grund på Svartmangatan i hörnet på östra sidan om Finska kyrkan gentemot Berndt apotekares hus med det lilla huset näst ovanför Kindstugatan. Matts betalade 140 daler och stadens tionde 14 daler.

I en uppsats i Saml. S:t Eriks årsbok för 1915 har doktor I. Simonsson behandlat denna egendom "Brasan", och därvid på ett fullt övertygande sätt visat betydelsen av den gamla reliefen. I samband därmed har han också gjort ett försök att fullfölja den av mig i "Det medeltida Stockholm" (1911) påbörjade ägarelängden⁺, vilket dock slagit mindre väl ut. Emellertid får man väl antaga, att uppgifterna för den nyare tiden i det stora hela äro korrekta, varför jag nöjer mig med att

x) måndagen näst efter dominicam judicare.

+) Han anför även de ägare, jag meddelat i detta arbete, dock utan att omtala, att de 4 år tidigare gjorts bekanta av mig.

endast i någon mån komplettera dem.

Då Matts källaresven 1610 3/6 till Henrik Markusson Löök upplät stenhuset i hörnet av Kindstugatan, en korsverksbyggning intill Klemet kocks stenshusmur och ett gårdsrum innanför intill Nils guldsmeds gårdsrum, voro måtten: längden utmed gatan 20 alnar, bredden från gatan in till Nils guldsmeds gårdsrum 19 alnar.- Den 3 nov. 1616 vigdes Henrik Markusson Löök med hustru Karin Olofsdotter, som överlevde mannen och testamenterade en vit (d.v.s. icke förgylld) silverkanna om 101 lod till Storkyrkan, som mottog den 1636 30/11 strax efter hennes död. Den 30 aug. 1624 uppbjöds 1:a gången och den 20 sept. s.å. 2:a gången hörnhuset vid Tyska kyrkan, som mästern Baltzar Salimis hade köpt.- Eftersom dokt. Simonsson utan motivering påstår, att Henrik Markusson Lööks änka hetat Elin Mattsdotter, vill jag påpeka, att detta är omöjligt av följande skäl. En Henrik Markusson gifte sig 1611 24/11 med Elin Mattsdotter, men det är att märka, att vår H.M.Löök gifte sig 1616, och att om brudgummen fr. 1611 varit identisk med den fr. 1616, vilket är mycket troligt, hustru Elin Mattsdotter har måst avlida före H.M.Löök. Henrik Löök upptages i skotteboken åren 1605-1615, försvinner sedan. Det tycks som om han först år 1615 skulle ha bott i detta hus och tidigare varit skriven vid Stortorget eller strax intill. - Beträffande släkten Salimas kan nämnas, att Kristina (Baltzarsdotter) Salina 1659 4/11 vigdes vid Johan Johansson Brun samt en jungfru Helena Charlotta Salina 1694 21/10 gifte sig med notarien Bärtil Festin.

N:r 13 Svartmangatan.

Jag behöver väl knappast påpeka, att här och i det följande även gäller vad jag på annat håll erinrat om, nämligen att man aldrig kan vara fullt säker på att ej gränserna för en egendom fordom kunnat sträcka sig litet annorlunda än nu; med egendomen den och den menas därför endast den, som sannolikt närmast motsvarade det uppgivna numret.

Under 1400- och 1500-talen funnos här skiljda fastigheter. Huset är katan ägdes 1476 4/1 av knut skräddare och likaså, 1484 29/3, då han av grannen, Jakob guldsmed, för 20 m. köpte en halv mellanva-

rande mur mot det att säljaren skulle vända sitt dropprum från Knut skräddare och in på Kindstugatan. Egendomligt nog tycks samme man, eijest en annan med samma namn och yrke, redan 1439 21/11 ha varit ägare, ty en Knut skräddare, som gjort anmärkning rörande Tideke Österviks byggning, hade ej fullgjort den alagda eden. I skotteboken för 1460 & 61 förekommer hustru Birgitta Knuts, vilket skulle kunna bero på att hennes man hetat Knut och avlidit, varpå hon blivit ägare till fastigheten. Om så är förhållandet, skulle det ha varit två Knut skräddare, fader och son(?), som ägt fastigheten och mellan dem den äldres änka. Men man kan naturligtvis även tänka sig, att det endast funnits en Knut skräddare och att han varit husägare här närmare ett halvt sekel; h. Birgitta Knuts skulle då ha kunnat driva egen rörelse, t.ex. innehaft en vinstuga här, och därför upptagits i skotteboken 1460, 61.

Den 27 april 1506 upplät Tomas skräddare, som var föreståndare för "ladagorden", åt Jon Helsing på Marina Knutsdotters vägnar, som då var när (d.v.s. bodde hos) Anders Persson vid Arboga, gift med Abraham Aristerussons hustru, det hus, som hennes fader Knut skräddare bebodde med hennes moder Katarina (obs.: icke Birgitta), beläget på Svartmangatan näst norr om skeppar Clof Olssons hus, där gamle Jakob guldsmed fordom bodde. Marina tilldömdes nu huset och förmyndarö. Blades att resa upp huset igen, som Tomas skräddare "niderröch".

I skotteboken upptages Tomas skräddare här för åren 1501-04, det sista året utan skatt. Om han verkligen denna tid ägt huset, eller endast bott där och skött det såsom förmyndare för Marina Knutsdotter, kan ej avgöras.

I sin tänkebok omtalar mäster Clof, huru hustru Margit Pansarmakares (förmodligen änka efter Nils pansarmakare, eftersom en h. Margit upptages i skotteboken 1504-06 här såsom hustru till Nils pansarmakare) 1526 2/4 upplät hälften av det hus, som hon och hennes systerdöttrar ägt tillsammans vid Svartmangatan näst intill Hans guldsmeds hus. De båda systerdöttrarnas fjärdedelar uppläte Johan Mattsson och Mickel Mattsson (även kallad Matts Mickelsson) samtidigt till samma köpare, Nils guldsmed. Denne hade egendomen kvar till 1553 15/5, då han sålde den för 1650 mark till rådmannen Förfast Olsson. Beskrives då

som stenhús på Svartmangatan, näst sunnan före Sven Monssons hus, jämte ett gårdsrum bakom av husets bredd intill h. Margareta, Klemét kocks hustru. Gårdsrummets dimensioner voro: längden in utmed Sven Monssons hus 22 alnar, längden utmed Henrik Qvantes hus (hörnhuset på södra sidan) $19\frac{1}{2}$ aln, bredden ovan till näst h. Margaretas hus 18 alnar samt nedtill näst huset $21\frac{1}{4}$ aln. Gårdsrummet som av Nils guldsmed försålles 1553, kallas ännu 1610 $\frac{3}{6}$ för Nils guldsmeds. Rörande Nils guldsmeds son, som var gift med Lasse Tordssons änka, hänvisas till Rådsmatrikeln.

Efter Törfast Olssons död blev förmodligen änkan, hustru Kristina ägarinna till fastigheten. Hon nämnes som änka 1565 $\frac{16}{4}$, då hon tillsammans med en Peder Olsson säljer ett stenhús i Matts bagares gränd.

Vid försäljningen av hörnhuset 1544 $\frac{31}{3}$ säges det ligga söder om Markus skräddares hus, som upptages här i skotteboken ännu 1560. Måhända ägde han blott en bod åt Svartmangatan; har svårt att tro, att han endast var hyresgäst, så mycket mera som i 1582-års mantalslängd h. Karins Markus skräddares stenhús upptages här.

Den 8 juni 1607 omtalas i tänkeboken, huru Måns Nilsson då bjöd upp Johan Larsson Prewalks och medarvingars hus på Svartmangatan. Själva upplåtelsen är införd i samma urkund för 1612 $\frac{29}{4}$. Köpare var Nikolaus Berchelt, som erlade 900 daler (varje daler = 32 öre) för detta stenhús med grund och 4 murar jämte ett gårdsrum bakom huset av husets bredd, vars längd utmed norra grannhuset utgjorde 22 alnar, men på södra sidan utgjorde längden $19\frac{1}{2}$ aln; bredden ovan vid grannhuset i öster var $18\frac{1}{4}$ aln.

Huruvida denne Berchelt var besläktad med någöndera av de båda apotekarne med samma namn, vilka hade sin verksamhet i Stockholm i slutet av 1500-talet, har ej lyckats taga reda på. Nikolaus Berchelt vintappare omtalas likasom hans hustru Brita (Pedersdotter) den 7 aug. 1612. Han var då föreståndare för Stora vinkällaren och hade idkat vintutskänkning åtminstone sedan 1604, eftersom han detta år dömdes att böta för elaga utskänkning. Senast år 1614 måtte han ha dött, ty den 4 juli 1615 fick änkan, hustru Brita, kvitto av stadens råd, att hon var fri, ledig och lös för tapperiet i stadskällaren för år 1614. I ämbets-

boken är för sistnämnda år antecknat, att Stora vinkällaren då hade två källarmästare, den ena möjligen änkan, den andre sannolikt mannen. Hon ingick nytt äktenskap den 10 januari 1619 med dåvarande skolmästaren i Stockholm, sedermera kyrkoherden i Nyköping, mäster Ericus Fabritius (inskriven som student vid Greifswalds universitet 1613 27/2).

Såväl Nikolaus Berchelt som hans änka voro döda 1634 20/10, då Erik Fabritius gjorde arvskifte med sina styvsöner Jakob och Johan Berchelt, söner till Nikolaus Berchelt. Då fastigheten i anledning härav värderades 1634 16/7, sades den bestå av två hus: det stora skattades till 2600 riksdaler med gårdsrum och byggnad, det mindre näst nedanför till 800 rdr. Vid arvskiftet, 1634 20/10, uppgav mäster Erik, att mycket penningar hade gott åt till brölloppet, och vidare hade han den tid, han var skolmästare i Stockholm, ej haft högre lön än 60 tunnor spannmål, vilket ej räckte till hans hushåll av 11 personer, varför han varit tvungen att använda styvsönernas moders penningar. På grund härav beslöts, att de båda hus, vari Jakob och Johan Berchelt på sitt fäderne och möderne hade $\frac{3}{4}$, även i avseende på den 4:e fjärdedelen, som tillkom mäster Erik, skulle tillhöra Jakob och Johan, som dessutom fingo V tomten västan till biblioteket, medan däremot Wreten i Nyköping tillföll styvfadern. Av sönerna var Johan Berchelt vinskänk och Jakob kallas "quondam S.S. Theologie Stud". Några år senare, 1638 12/11, benämnes huset för Johan Barkholts, han tillägga, att Jacobus Nicolai Berchelt 1627 i juli inskrevs vid Uppsala universitet.

Längre in, åt öster alltså, befann sig ett stenhus, som 1544 31/3 betecknas som klemet kocks och ännu 1610 3/6 i tänkeboken går under samma namn, oaktat Klemet kock då länge varit död. År 1548 förekommer han nämligen sista gången här i skotteboken, och 1556 uppträder änkan, h. Margareta; antagligen dog han 1549. Själv hade Klemet kock möjligen fått huset av konung Gustav Vasa, vilken i sin ordning lagt beslag därpå med åberopande av Västerås' recess. I riksregistraturet omtalas nämligen, huru konungen i augusti 1532 gav Klemet kock ett stenhus mellan h. Vendels och pansarmakarehuset, samt för 1537 26/2 Klemet kocks stenhus på Kinhestegatan. Med pansarmakarehuset menades väl grannhuset i väster vid gatan, som ovan omtalats. Månända tillhörde Klemet kocks hus förut Söndagsallmosen.

Klemet kocks änka, h. Margit, förekommer litet emellan inför rätta. Den 25 mars 1549 dömdes, att grannen Sven Monsson ej skulle hindra hennes fönster, som vette in i Sven Monssons tomt, och ej förtaga henne ljuset, "som Gudh giffuith haffwer", efter som hennes brev innehöll; Sven ålades att riva bort, vad han byggt.— Den 10 juni 1551 gjorde h. Margareta anspråk på att få lösa tillbaka det stenhus, som hon bebodde, för samma summa, som hennes moder erhållit vid försäljningen. Hon påstod, att huset aldrig hade hembjudits åt henne, då h. Brita Anders Hanssons köpte det. Hon ville betala 1300 mark, men Sven Monsson, som var gift med h. Brita, förklarade, att han ej ville tråda ifrån sin egendom, av vilken han på lagligt sätt kommit i besittning. Rätten dömdo, att Sven Monsson skulle betala h. Margareta en ersättning av 400 mark för huset. Den 22 sept. 1555 kom h. Margareta med sina söner Mikkel och Baltazar inför rådet och gjorde anspråk på att få köpa några alnar av tomtens utmed och bakom sitt hus; härvid bestyrktes ytterligare, att h. Margareta skulle ha de 400 marken.

Sedan kom huset till h. Barbro, Knut vinskänks änka, som ägde det 1612 29/4; ett andra uppbud gjordes därpå 1612 15/6.

N:r 11 Svartmangatan.

Den 4 januari 1476 sålde rådmannen i Bergen Wils Ragvaldsson till sin frände Godskalk Magnsson (Hake) skomakare jord och tomt med en murad källare till ett pris av 100 mark stockh. Längden från gatan in i gården var 44 1/4 aln utan knut skräddares dropprum; på bredden mitt i gården 3 3/4 aln, likaledes utan knuts dropprum. Godskalk skomakares hus omtalas ännu 1482 16/12. I själva verket ägde Godskalk Hake skomakare en gatubod redan 1473 11/10, belägen mellan Gerd Wårdhermans och Laurens Japssons hus. Man löste denna dag in en evig ränta å 12 öre årligen, som Själakoret i Stockholm hade i hans bod. Vidare omtalas i tänkeboken 1477 28/4, huru Laurens Japsson då upplät till Godskalk Magnsson för 105 mark reda penningar all byggning, som förts upp på Godskalks tomt tillika med vad han murat upp i boden och källaren. Troligen avses här upplåtelse för fasta å den egendom, som såldes 1476 4/1; dock kan märkas, att t.ex. Gerd Werdeman ägde hus på gatans västra sida, men ordalydelsen i urkunden gör det strängt taget ej nödvändigt

att tänka sig Gerd Werdemanns hus på samma sida av gatan som Gotskalk Hakes; vidare är det ingenting, som hindrar, att Gerd Werdemann även ägt hus på gatans östra sida.

En uppgift för 1442 5/3 tyder på att denna egendom tillhört Ragvald överskärare. Eftersom förnamnet är mindre vanligt, skulle man kunna tänka sig, att denne var fader till rådmannen i Bergen. Men det är också möjligt, att Ragvald överskärare ägt en helt annan fastighet, belägen längre norrut.

Huruvida Hans Möller, som nämnes 1461 24/7, varit ägare till någon del av nuv. n:r 11, har jag icke heller lyckats avgöra. Då Andreas Testorp guldsmed mottager hemgift av sin svärfader denna dag, säges den bestå i del i en egendom vid Svartmangatan mellan Wigels guldsmed och Hans Möller, vilket tyder på att Hans Möller skulle ha ägt någon fastighet här, t.ex. en bod eller dylikt. I skotteboken för 1460 & 61 saknas namnet Hans Möller här, men det är möjligt, att mannen var identisk med Hans guldsmed, som tycks ha varit skriven här, i varje fall närmast söder om Anders guldsmed, vilket ju passar bra in. Det är möjligt, att namnet Möller helt enkelt skall tolkas som målare, det förefaller till och med mycket troligt, och i sådant fall är identiteten mellan Hans guldsmed och H.(målare) Möller sannolik.

På obekant sätt tycks den egendom, som närmast motsvarade nuv. n:r 11 Svartmangatan, vare sig nu att Gotskalk Hakes skall räknas in däri eller icke, ha kommit till Evert Dyring före den 4 januari 1476, vilken tillsammans med sin hustru Geseka 1482 16/12 upplät stenhuset mellan Hemming Olssons hus och Gotskalk skomakares hus med alla träbyggnader, grunder, bodar, källare m.m. för 550°; köpare var Staffan pungmakare. Härvid uppgavs, att tomten på längden öster om huset var 21 $\frac{1}{8}$ aln på norra sidan; på längden sunnan till träbyggnaden stod 19 $\frac{1}{2}$ aln; på bredden öster om muren 14 $\frac{1}{2}$ aln. Husets längd på båda sidor var 21 $\frac{3}{8}$ aln och bredden vid gatan 17 $\frac{1}{4}$ aln. Den nye ägaren behöll huset i närmare 10 år. Den 23 januari 1492 upplät han med sin hustrus samtycke stenhuset med liggande grund till Mattes guldsmed. Förmodligen var det i detta hus, som Ingevald Torstensson hade en in-teckning å 200 mark samt Olof Mattisson och Erik Joansson å 100 mark vardera enligt anteckning i tänkeboken för 1481 29/10; det var nämli-

gen i Evert Dyrings hus vid Svartmangatan. Evert Döring hade en dotter Birgitta, som var ogift 1504 18/1, då arvskifte gjordes mellan henne och systemens bonde, Aristoffer Olsson.

Efter Matts guldsmeds död tycks huset ha kommit till hans söner: prebendsten Anthonius Mathei och Hans Mattisson guldsmed, av vilka den sistnämnda står skriven här i skotteboken från och med år 1502. Efter Antonius' död gjordes arvskifte 1519 11/4 mellan bröderna Hans guldsmed och Orian Hansson, varvid beslöts, att Hans guldsmed skulle behålla det hus, som han besatt på Svartmangatan, tillhörande grund, källare, gatubodar, mur, trähuset, tomten med brunnen samt yrtagården, som löpte in på Helga Gravens tomt. Rörande den sistnämnda hänvisas till avdeln. 1.

Egendomen, som ännu 1524 22/8 och 1526 2/4 kallas Hans guldsmeds hus - han finns skriven här i skotteboken ännu 1525 - tillhörde i mitten av århundradet Sven Monsson, som upptages här i skotteboken 1545-60. Han var gift med hustru Brita, änka efter myntmästaren Anders Hansson, och blev därigenom ägare av stenhuset, vilket hon köpt av modern till Klemet kocks änka, h. Margareta.

Under de närmaste åren härefter saknas uppgifter, men 1589 23/4 kallas huset Måns Svenssons; måhända var denne en som till Sven Månsson. Enl. mantalslängden för 1582 bodde hustru Malin Per Fächts då i Måns Svenssons stenhus.

I början av 1600-talet är egendomen i händerna på kungl. hovrätts-assessorn Karl Jönsson, som omtalas som ägare t.ex. 1612 29/4, 1622 15/5, 1634 16/7. Efter hans död erhöll änkan, h. Brita huset, som hon sedan testamenterade till Märten Trotzigs änka, h. Karin, för hennes stora omvårdnad om h. Brita i dennas sista sjukdom; beskrives då som stenhus med grund och gårdsrum innanför. Karl Jönssons egendom bestod av ett stenhus åt gatan, ett korsverkshus samt en kryddgårds-tomt, vilken låg öster om det sistnämnda och sträckte sig in till kungl. maj:ts troman, kammarrådet, välborne Bror Andersson till Bro och Lenna. Den 8 nov. 1619 sålde Karl Jönsson en del av kryddgårdstomten till nyssnämnde Bror Andersson (Rålamb), vilken tomtedel sträckte sig till köparens stenhushörn 19 $\frac{1}{2}$ aln, sedan därifrån till Bror An-

derssens sträckemur i öster söder $18\frac{1}{2}$ aln samt från Karl Jönssons korsverkstomt in till nyssnämnda sträckemur $13\frac{1}{4}$ aln. Priset var 250 daler.

N:r 9 Svartmangatan.

Att med full visshet draga upp gränserna för de olika hus, som under medeltiden befunnit sig inom det tomtområde, som motsvarar nuv. n:r 9 och 11 Svartmangatan, torde vara svårt för att inne säga ogör- ligt. Följande hypoteser meddelas under reservation för eventuella misstag.

År 1439 tycks här ha legat två hus, som båda kallades Gize guldsmeds, och av vilka det norra betecknades som nytt stenhus. Det senare uppgavs nämligen vara beläget mellan ett av Själakorets hus och Gize guldsmeds andra hus på södra sidan. Gize guldsmed, som omtalas i Helga Lekamens gilles handlingar, band 1, redan 1422, var medlem av gillet från 1442 och av S:t Gertruds gille ännu tidigare. Hans hustru, Katarina Ingewaldsdotter, intogs i Helga Lekamens gille 1442. För övrigt hänvisas rörande dem till min uppsats om guldsmederna i Samf. S:t Eriks årsbok och Helga Lekamens gilles handlingar, bnd 1, utg. av I. Collijn. Antingen var det det sydliga av Gizes båda hus eller också ett annat, närbeläget, som på 1440-talet tillhörde brodern i Svartbrödraklostret Henrik Westfal och av honom 1442 $\frac{5}{3}$ för 180 mark uppläts till Henrik guldsmed. Egendomen beskrives då såsom liggande mellan Gize guldsmeds och Ragvald överskärarens. Längden var 43 alnar, bredden framme vid gatan $17\frac{3}{4}$ aln, bredden baktill $14\frac{1}{2}$ aln och längden av gärdet bak 16 alnar. Henrik guldsmed lämnade 1461 $\frac{24}{7}$ till sin måg Andreas Testorp guldsmed, gift med Katarina Henriksdotter, sin del ($\frac{1}{2}$) i stenhuset på Svartmangatan mellan Nigels guldsmed och Hans Möller mot det att Andreas Testorp övertog all Henrik guldsmeds gäld och skuld. Som hemgift hade Anders guldsmed förut fått $\frac{1}{4}$ i huset och ägde alltså nu $\frac{3}{4}$. Rörande de båda guldsmederna, Henrik och Anders, hänvisas till uppsatsen om guldsmederna i Samf. S:t Eriks årsbok 1918. Här kan nämnas, att hans Falkensten 1464 $\frac{9}{7}$ upplät till Hans van Mynden den summa av 290 mark, som fanns intecknad som skuld i Anders guldsmeds arv på Svartbrödregatan

Därefter tycks Ingevald Torstensson ha blivit ägare av gården. Tomten omtalas såsom hans 1505 7/7, och han ägdelängt tidigare hus på Svartmangatan, ty den 26 nov. 1492 upplät Renholt Lehusen såsom representant för Storkyrkan till Ingevald Torstensson för 70 mark en våning under köparens hus. Att Ingevald Torstensson ägde gården närmast norr om Mattis guldsmeds, synes av jordeboken för 1493 19/8, då syn förrättades mellan deras hus. Därvid fastslogs, att Mattis guldsmed hade sitt fulla alnatal österut vid sin byggning från söder i norr till Ingevalds tomt och byggning allt efter gamla jordebokens innehåll för 1442 5/3, då broder Henrik Westfal av Predikobrödernas orden hade sålt samma tomt och grund till Henrik guldsmed, varvid samma längd var förenad 3 alnar bredden framme vid gatan 17 3/4 aln, bredden baktill 14½ och längden av gatan bak 16 alnar. Med sin hustru Margareta gjorde Ingevald testamente 1493 3/9. Om dem se Rådsmatrikeln.

Efter Ingevalds död ärvde änkan, h. Margit, som upptages i stället för mannen här i skotteboken 1505-07, även huset på Svartmangatan med grund, tomt, brunn, brygg-hus, uppskattat till 1150 mark. Hon skänkte stenhuset till Hospitalet i Söderköping, som 1527 9/10 sålde det för 600 mark till borgmästaren Anders Simonsson. Från honom gick det till sonen Per Andersson, som också var borgmästare i Stockholm (se Rådsmatrikeln), och efter dennes död till barnen: Anna Persdotter, gift m. herr Peder Michaelis; Ingrid Persdotter, gift med Matts Mårtensson; Axel Persson. Sonen och de båda mågarne uppläto 1589 23/4 till Jost van Unzen stenhuset med grund och gårdsrum innanför på östra sidan för 750 daler (köpet är -ofullständigt- antecknat i tänkeboken redan 1587 10/6). Längden av tomten på södra sidan uppgavs till 33 alnar, på norra till 35, bredden östantill 11 1/4 aln samt näst intill stenhuset på västra sidan 14 1/4 aln. Jost van Unsen, som var härbergerare 1587-89 och 1603, hade nog källarrörelse här hela tiden 1587 - 1603 och sannolikt ännu tidigare. Hans hustru Karin står upptagen i mantalslängden 1582 som boende i hennes och hennes barns hus, vilket onekligen förefaller underligt. Man tycker, att även om änkan drev utskänkingsrörelsen, mannen hade bort nämnas; kanske han var bortrest 1582. I skotteboken finns Jost van Unsen 1583-1618. Ännu 1621 26/11

då huset uppbjödes 1:a gången, kallas det Jost van Unsens hus, och i 1620-års mantalsförteckning är hustrun antecknad.

Den 15 maj 1622 sålde h. Susanna Sigelius, sal. Hans Sigelius fältbarberarens änka, till kungl. maj:ts trotjänare och sekreterare Andreas Bureus detta stenhus med grund, gårdsrum och en kryddgårdstomt innanför för 1300 daler. Gården kallas Andreas Bureus' ännu 1638 12/1. Förmodligen är här fråga om Andreas Engelbrektsson Bureus, adl. Bure.

Om vi nu övergå till den norra delen av den tomt, som motsvarade nuv. n:r 9 Svartmangatan, finna vi Gize guldsmed, omtalad som husägare där vid flerfaldiga tillfällen: 1422 19/8, 25 21/3, 38 14/4, 39, 42 5/3, 43 18/9.

I ett kungl. brev av 1457 28/10 nämnes Nils guldsmed som ägare av Gize guldsmeds förra gård vid Svartmangatan, för vilken han då ålades att betala ett visst penningbelopp till Uppsala domkyrka. Huset hade han kvar ännu 1461 27/7, och i skotteboken återfinnes han både 1460 och 1461, men år 1467 upptages hustrun 1) i stället. Denna, vilkens namn var Gertrud, trädde efter mannens död i nytt äktenskap, nämligen med välborne mannen Jenis Get. För 400 mark och 2 renska gyllen sålde desse, som nu ägde fastigheten, 1477 15/11 till Matts Hansson skräddare som ombud för kaniken i Västerås, mäster Jakob, det stenhus vid gatan och den tomt öster därom, vilka förut hört till Nils guldsmed. Måtten voro $16 \frac{1}{2}$ aln i längd av huset utmed gatan, längden av tomten $35 \frac{1}{4}$ aln, bredden på östra sidan $13 \frac{3}{4}$ aln och på västra 15 alnar.

Kaniken Jakob sålde 1481 7/5 för 400 mark denna gård till Hemming Olsson som 1481 30/4 (tänkeboken har 9/5) gjort testamente med sin hustru Margareta och dog senast 1489, varefter Sten Sture d.ä. köpte arvet av hans bröder Olof Öyän och Henrik Öyän, båda hemma i kyrw socken, vilket n. Margareta sedan löste till sig för 700 mark stockholmska.

1) Sannolikt dog Nils guldsmed 1465, emedan han då omtalas in extremis i Helga Lekamens gilles handlingar, bnd 1. Se detta ävensom min uppsats i Samf. S:t Eriks årsbok 1918.

På tomten till nuv. n:r 9 Svartmangatan befann sig måhända även ett trähus, som Erik skinnare rådman 1549 8/3 för 130 mark upplät till Spettalen och vilket Erik skinnare förut köpt av Mickel ringare. Samma dag upplät Spettalen till Erik skinnare rådman en tomt bakom Erik skinnarens eget hus, där Hans Schotte bardskärare bodde, den fasta grunden nedanför samma tomt innanför Spettalens eget hus på Svartmangatan tvärs över Gerlag van Empdens hus (som enl. 2 låg på norra delen av nuv. n:r 6 Svartmangatan) på norra sidan, som fordom kallades Köpenhamn. Erik skinnare skulle ha sitt dropprum i Spettalens tomt och fritt in i Erik Jakobssons tomt, dock med järngaller utanför. Tomtens bredd från Eriks hus in till porten var $10 \frac{7}{8}$ aln, längden från porten in till Erik Jakobssons tomt $16 \frac{3}{4}$ aln, bredden ovan till mellan Erik Jakobsson och Erik skinnarens $12 \frac{1}{2}$ aln, längden mellan Erik skinnarens hus och in till porten på norra sidan $19 \frac{1}{2}$ aln. Sedan omtalas den 28 mars 1603 uppbud å mäster Eriks skinnarens hus på Svartmangatan. Härvid är att märka, att såväl Erik skinnare som Erik Jakobsson ägde fastigheter i nuv. n:r 17 Köpmangatan, den förre väster om den senare. Kan tillägga, att Erik skinnarens hustru hette Karin och dotter Barbro. N:r 7 Svartmangatan.

Utän tvivel var det denna tomt, som 1425 21/3 omtalas såsom belägen vid Remslagaregatan (= Svartmangatans norra del) mellan Herman Rembekes och Gize guldsmeds egendomar. Den hade givits till Själakoret av Henrik guldsmeds änka, h. Kristina Mattisdotter, och hennes son, svartbrodern Erik Henriksson. I Herman Rembekes donationsbrev av 1428 26/9 (se Martha Voss' översättning i Samf. S:t Eriks årsbok 1917, sid. 82) uppgives egendomen då tillhöra Själakoret, likaså i jordeboken för 1439 14/4. Henrik guldsmed var vittne 1405 12/6 vid stadfästande av stadgan för Helga Lekamens gille. Se min uppsats i Samf. S:t Eriks årsbok 1918.

Den 21 aug. 1475 hade Jenis Geth och hans hustru Gertrud, förut gift med Nils guldsmed (se ovan), upplåtit ett stenhus på Svartbrödregatan till h. Anna i Lindö, vilket säkerligen låg just här, ty strax efteråt, 1482 5/8, upplät välboren kvinna h. Anna, Laurens Olssons på Lindö änka, för 600 mark till Knut Nilsson guldsmed detta stenhus. Här-

vid undantogs en stenboda och källare, som av ålder tillhört huset och var belägen västan mur. Däremot ingingo i köpet av stenhuset även dess bodar och källare samt tomten näst ovanför huset med träbyggningen. Stenhuset var i bredd nere vid gatan 18 alnar, i längd från gatan upp i gården 20 alnar; längden av tomten ovanför stenhuset $36 \frac{3}{4}$ aln, på bredden $13 \frac{1}{2}$ aln; källgårdsrummet ovanför tomten var på längden $17 \frac{1}{4}$ aln, på bredden 16. Huset var det, som hustru Anna själv besatt; priset 500 mark för stenhuset och 100 mark för stenboden och källaren.

Den 3 febr. 1483 talade gardjäknen från Enköping på det stenhus, som h. Anna i Lindö ägde, och förbjöd inne med Knut guldsmed de penningar, som voro obetalade på huset. Den 17 juni 1483 dömdes Axel Olsson att bliva vid det hus, som Knut guldsmed hade köpt av hustru Anna i Lindö, på vilket han och hans syster, fru Magdalena Nils Brages (Brages), gjorde anspråk på sin moders, fru Elitissas, herr Olof Nilssons änkas, vägnar. Vidare skulle Axel Olsson inom 6 veckor giva Knut guldsmed tillbaka hans pengar, som han givit h. Anna, vid vite av 40 mark, samt gråbrödraklostret i Enköping 150 mark vid samma vite. Domen avkunnades av överlagmannen över Uppland, herr Göstaf Karlsson, och närvarande voro bl.a. hövidsmannen herr Sten Sture, herr Nils Sture och Arvid Trolle. Strax förut, den 28 april 1483, är i tänkeboken antecknat, att Knut guldsmed skulle bliva vid köpet, eftersom det var lagligen uppbjudet. Att huset i själva verket blev hans, är säkert. Den 28 nov. 1485 bestämdes, att Knut guldsmed och hans granne, Hemming Olsson, skulle äga halva muren var. Den 7 juli 1505 förrättades syn mellan Själagården och Knut guldsmed rörande deras tomter uppsides nordan före Ingevald Torstenssons tomt östan stenhuset på Svartmangatan. Därvid uppmättes Knut guldsmeds tomt in i garden strax öster om Själagårdens kokaskorsten $\frac{1}{2}$ sten in på skorstenen efter Knuts stenhusmur, och där slogs ned en påle; från denna påle, den halva sten, som pålen innan stängde, var Knuts tomt $15 \frac{1}{2}$ -de aln in till Ingevald Torstenssons balk mellan Knut guldsmed och Ingevald Torstensson.

Rådmannen Knut Nilsson guldsmed dog strax efteråt. Arvskifte förrättades 1506 15/6, varvid änkan, h. Barbara Bengtsdotter (dotter till borgmästaren Bengt Smälänning), på sin lott fick huset på Svartmangatan. Från henne gick det väl genom arv till rådmannen Bengt Hansson,